

Tekst: Gustaaf Vossenaar

Gezien: 23 februari 2025

Men zegt wel eens dat iedere Belg met een steen in de maag wordt geboren. De uitdrukking staat voor de wens om ooit in dit aardse leven een eigen huis te bouwen. In Nederland zou men daarvoor naar een architect stappen, maar onze zuiderburen gaan graag eerst zelf aan de slag. Zij tekenen en schetsen hun ideale huis zonder acht te slaan op wat er nog meer in de omgeving staat. Met al die tekeningen en schetsen gaat men naar een architect die het ontwerp respecteert. Gevolg; België staat vol met een lappendeken aan architectonische hoogstandjes zonder enige samenhang en op een stuk grond dat toevallig beschikbaar was.

Op weg naar de *Götterdämmerung* in Brussel werden de leden van het Nederlands Wagnergenootschap die zich hadden ingeschreven voor deze opera, getraakteerd op een sightseeing van bouwkundige chaos. De ervaren buschauffeur had voor de gelegenheid de voormalige snelweg tussen Antwerpen en Brussel (A12) gekozen als route. Hij moet hebben bedacht dat de passagiers, hoog gezeten in zijn bus, een blik moesten krijgen op wat de gevolgen zijn wanneer iedereen z'n persoonlijke vrijheid doorvoert.

Net als de Belgen, werd ook Wagner met een steen in z'n maag geboren. Hij realiseerde in Bayreuth naar eigen inzicht een theater in een groene omgeving die tot op de dag van vandaag wordt gerespecteerd. Dat kan niet gezegd worden van De Munt, een prachtig klassiek theater maar inmiddels ingeklemd tussen hedendaagse architectuur. Als er al een gemeentelijke schoonheidscommissie in de stad Brussel bestaat, dan zijn die volledig tandeloos. Doodzonde, want De Munt (of *La Monnaie*) is als gezegd een prachtig operahuis uit 1819 dat een mooiere omgeving verdient. De naam van het theater is ontleend aan de muntslagerij die hier ooit stond. Het was de plek waar munten werden geslagen; munten symbool voor het goud dat mensen begeerden en symbool voor macht. Een ideale plaats voor een uitvoering van de Ring.

De voorgevel van het theater is versierd met een reliëf dat in 1853 werd ontworpen door de Belgische beeldhouwer Eugène Simonis. Het stelt de menselijke passies voor die volgens Simonis in opera tot uitdrukking worden gebracht. In het midden de figuur van de Harmonie met aan de rechterhand de liefde, de twist, de wroeging en de moord en aan de linkerhand wellust, het verlangen en de leugen, de hoop, smart en de troost. In de *Ring* komen ze allemaal aan bod; ook in de *Götterdämmerung*.

In dit laatste deel van de *Ring* wordt teruggekeken naar wat er zich voorafgaand aan deze derde dag is gebeurd en wordt de verhaallijn voortgezet. Geruststellend is dat ook nu het goud uiteindelijk teruggaat naar zijn oorspronkelijke en rechtmatige eigenaren maar, zoals de recensent van De Standaard opmerkte, deze *Götterdämmerung* is een masterclass in hoe je een universum in de as legt waarvoor menselijke dwaasheid volstaat.

Pierre Audi heeft als regisseur een klein wonder verricht. In 2024 werd hij door de directeur van De Munt, Peter de Caluwe, gevraagd om alsjeblieft een vervolg te enceneren voor een opera waarvan de eerste twee delen door een andere regisseur (Romeo Castellucci) waren bedacht. Waar men normaal een paar jaar de tijd heeft, moest Audi halsoverkop in een paar maanden een nieuwe encenering voor *Siegfried* te bedenken met een beperkt budget.

Voor zijn *Siegfried* in Brussel ontving hij in de zomer van 2024 lovende kritieken en daarmee werden ook de contouren voor de *Götterdämmerung* in de steigers gezet.

In *Götterdämmerung* is wederom de hand van Audi herkenbaar met enkele grote decorstukken en een uitgekiend lichtplan. Ook aan de kostuums is weer alle aandacht besteed. Samen met dramaturg Klaus Bertisch heeft hij een team samengesteld dat gezorgd heeft dat *De Ring* van Brussel voltooid kon worden.

Auditie met Pierre Audi (Foto: ©S. van Rompay)

De decorstukken bestaan uit blokken cortenstaal die handig over het toneel worden bewogen. Verder is er een enorme zwarte sculptuur met verschillende in elkaar vervlochten dieren die boven het toneel hangt. Het paard Grane, een drakenkop en ongetwijfeld nog een paar kraaien maken er deel van uit. Verder staan er wanneer ze voor het verhaal nodig zijn, aan de zijkant van het toneel een speer en aan de andere kant het reliëf van de wereld-es.

Götterdämmerung, De Munt, Brussel (Foto: ©Monika Rittershaus)

Deze sobere 'Audi-stijl' geeft ruimte aan muziek, tekst en de cast. Het is een handelsmerk van deze regisseur om met een beperkt aantal goed gekozen objecten voldoende suggestieve beelden te creëren dat de toeschouwer zelf er de rest wel bij kan bedenken. Echt spectaculair wordt het niet maar daar is waarschijnlijk de tijd en het budget debet aan.

Een speciale vermelding verdient het lichtplan van Valerio Tiberi. In samenwerking met de regie worden prachtig effecten op het podium creëert van bijvoorbeeld zangers die zo worden uitgelicht dat hun schaduw, groot of klein, op een van de decorstukken valt. Dergelijke visuele effecten dragen bij aan de zeggingskracht net zoals het gebruik van halflicht om de duistere kant van de Tarnhelm te versterken. Het is allemaal zeer mooi gedaan.

Siegfried met de Rijndochters (Foto ©Monika Rittershaus)

Zowel bij *Siegfried* als *Götterdämmerung* wordt bij aanvang een video gebruikt waarin kinderen tekeningen tonen met hun interpretatie van de opera. Zo komen er kleurrijke tekeningen langs van helden, kronen, draken, zwaarden, bomen en vuur en nog zowat Ring-elementen die ontsproten zijn aan het kinderbrein. Het thema overspel en incest heb ik niet zo snel kunnen ontdekken. De video als zodanig heeft weinig toegevoegde waarde.

Met de *Götterdämmerung* gaat de strijd over het goud verder. Dat begon natuurlijk al met de *Rheingold* maar na *Die Walküre* en *Siegfried* is er nog steeds gedonder over de macht van het goud, gesymboliseerd in een ring die nogal eens van eigenaar verwisselt. Hoewel die macht over rijkdom als een rode draad door de Ring loopt, neemt in *Götterdämmerung* de liefde tussen man en vrouw een opvallende rol in.

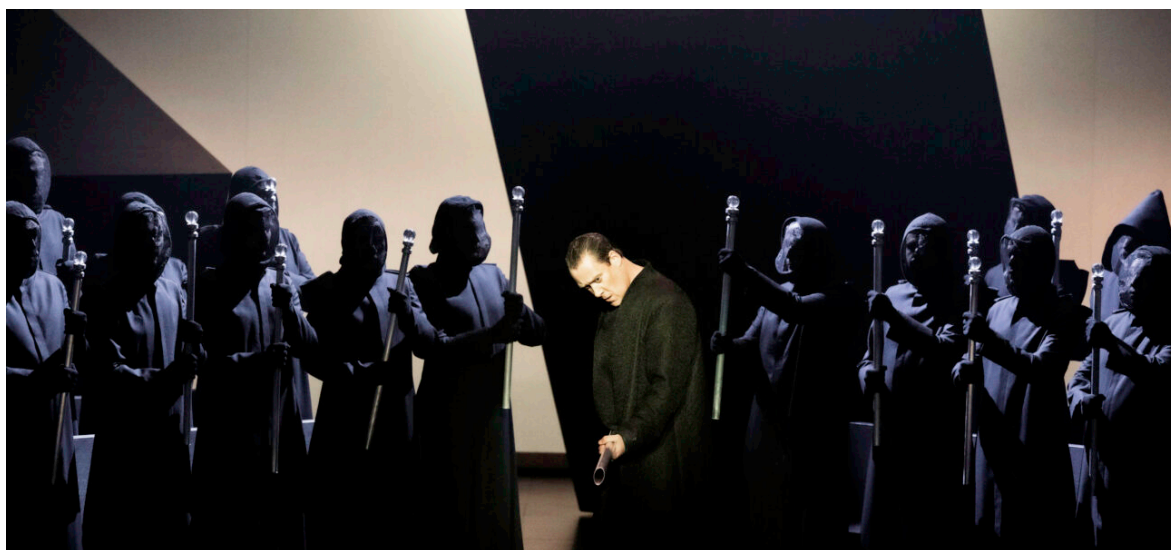
Brünnhilde (Ingela Brimberg) en Siegfried (Bryan Register) – Foto ©Monika Rittershaus

Brünnhilde treedt daarin op de voorgrond, een opvallend gegeven voor de tijd waarin de opera werd gecomponeerd en emancipatie nog niet bonton was. Het is hoopvol dat aan het einde van de *Götterdämmerung* het leidmotif van de 'verlossing door de liefde' klinkt.

De zestigjarige Zweedse sopraan Ingela Brimberg vertolkt de gevoelens van Brünnhilde met overtuiging; verliefd op het ene moment, verraden en wraakzuchtig op het andere. Zij heeft een prachtige stem die moeiteloos tot de laatste akte in balans blijft. Zou de opera nog een uurtje langer hebben geduurd, dan was dat voor haar geen probleem geweest. Dat ligt anders voor Siegfried (Bryan Register) die als naïeve held overeind moet blijven. Het is een zware rol met name in de derde akte wanneer hij bijvoorbeeld zijn groeten overbrengt aan Hagen en zijn vazallen. Hier worden de stembanden op de proef gesteld. Zijn expressie is van een kinderlijke onbezorgdheid en opgewektheid dat je denkt; ‘man, wordt volwassen, op deze manier wordt je naïviteit nog je dood’.

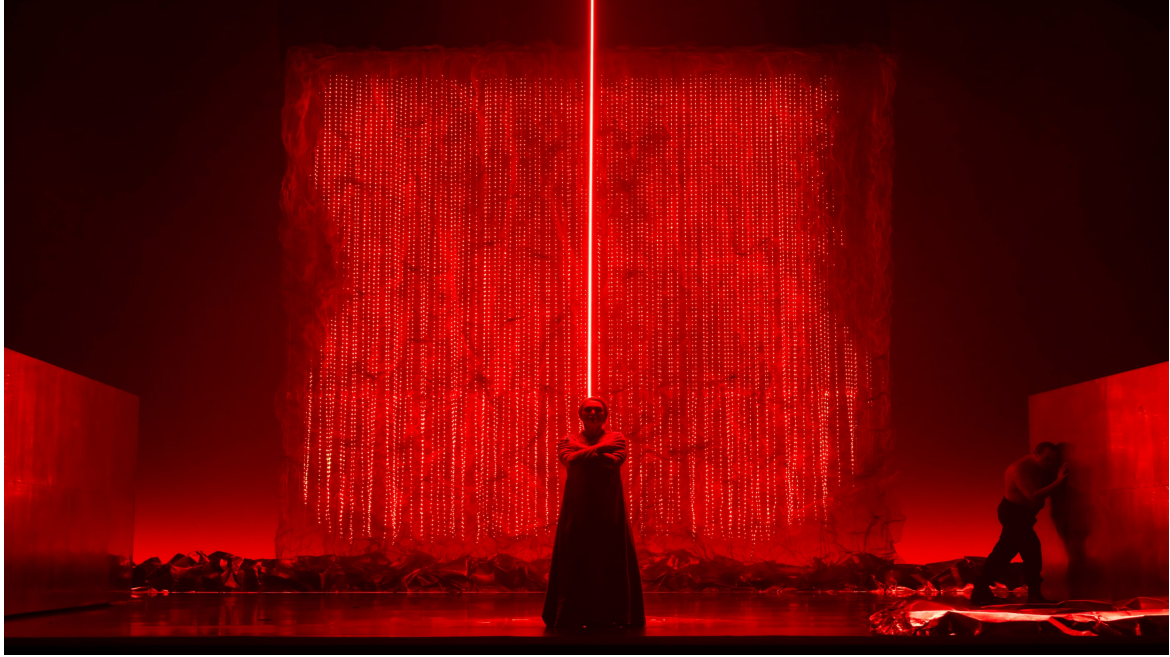
Hagen, gespeeld door de Estse bas Ain Anger, is met wat hulpmiddelen op de borstkast een kwaadaardige reus van formaat. De stem is er een met diepe oergevoelens en zijn interpretatie als intrigant levert mooie indringende duetten op waarin hij deze en gene voor zijn karretje spant tot zijn geduld op is en zelf de regie in handen neemt. Exit Siegfried, exit Gunther.

Ain Anger als Hagen

Het Symfonieorkest van de Munt speelt voortreffelijk onder leiding van de energieke Fransman Alain Altinoglu. Gezeten schuin boven de orkestbak zie je dat sommige leden hun best moesten doen niet te verkrampen. Een van de jonge bassisten kreeg een nekmassage van een ervaren collega om hem nog door het laatste deel te helpen. Het is dan ook voor de orkestleden nogal een lange en intensieve zit. Een groot orkest in een relatief kleine bak betekent dat het geluid, afhankelijk van de plaats waar men in het theater zit, wat anders klinkt hoewel uiteindelijk alles went. Zo leek het koper en slagwerk – dat rechts in de bak was geplaatst – wat minder uitgesproken. Maar ‘leek’ en geenszins storend waarmee het genieten was van een prachtige opera.

En zo verliet het Nederlands Wagnergenootschap opgewekt Brussel en kon iedereen toch weer huiswaarts keren. Het is misschien ongebruikelijk maar ik denk mede namens de andere passagiers te spreken wanneer er een woord van grote dank naar voorzitter Rien Spies gaat die de zorg voor de organisatie van de busreis op zich had genomen.

Het slot van de Götterdämmerung (©Monika Riitershaus)